

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet Skärpta villkor för anhöriginvandring (SOU 2025:95)

Myndigheten för delaktighet (MFD) arbetar med att främja, guida och stödja samhällets aktörer att genomföra sina uppdrag utifrån hela befolkningens behov och förutsättningar. MFD lämnar följande yttrande.

Sammanfattning

MFD har i flertalet rapporter och remissvar påtalat risker för att asylsökande, skyddsbehövande och andra migranter med funktionsnedsättning inte kan tillgodogöra sig rättigheter enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

MFD konstaterar att betänkandet saknar en konsekvensanalys av hur förslagen kan påverka migranter med funktionsnedsättning. MFD anser att bristande konsekvensbeskrivning leder till ett osynliggörande av förutsättningarna för migranter med funktionsnedsättning och deras familjer. Detta osynliggörande, i kombination med andra försvårande förutsättningar för migranter med funktionsnedsättning, till exempel utformningen av försörjningskravet riskerar att leda till indirekt diskriminering.

Ett centralt tema utifrån ett funktionshindersperspektiv är att analysera hur undantagsbestämmelserna är formulerade i betänkandet. För att undvika diskriminerande strukturer behöver undantagen utformas på ett sätt som gör att de kan användas på ett förutsebart sätt i ärenden som rör personer med funktionsnedsättning. Det är därför centralt att synliggöra hur funktionsnedsättning ska identifieras, bedömas, dokumenteras och tas hänsyn till i bedömning av ärenden.

MFD anser också att det bör upprättas riktlinjer för att främja en rättssäker och likvärdig bedömning av hur undantag ska tillämpas i praktiken. Tydliga riktlinjer är viktiga oavsett om det gäller förslag som föreslår ett undantag eller en ventilbestämmelse, såsom i 6.2.5 och 7.2.8, eller då nuvarande reglering föreslås skärpas, som i 8.7.2 och 12.2.2. MFD anser att det tydligt bör framgå att

funktionsnedsättning kan vara ett giltigt skäl för att göra undantag och nyttja ventilbestämmelser.

MFD ser en risk för att bedömningen av ärenden som omfattar personer med funktionsnedsättning kan komma att ske godtyckligt och utan hänsyn till de rekommendationer som givits av FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Kommittén har bland annat uttryckt oro över att offentliga tjänstemän, beslutsfattare och andra saknar medvetenhet om de rättigheter som tillkommer personer med funktionsnedsättning och om de behov som dessa personer har. Även denna situation riskerar att leda till beslut som inte tar hänsyn till förutsättningar och rättigheter för personer med funktionsnedsättningar.

Myndighetens synpunkter

Avsaknad av konsekvensanalys för personer med funktionsnedsättning

Utredningen redovisar konsekvenser för barn och jämställdhet men saknar en analys av hur förslagen kan komma att påverka personer med funktionsnedsättning, trots att denna grupp är särskilt sårbar i migrationsprocessen. Då personer med funktionsnedsättning osynliggörs ökar risken för indirekt diskriminering och att livsvillkoren försämras ytterligare för personer som redan befinner sig i en svår situation.

I flera av utredningens förslag beskrivs möjligheter till undantag från de skärpta kraven för anhöriginvandring vid särskilda skäl. Undantagen kan gälla för personer med funktionsnedsättning men det saknas analys för hur bedömning av funktionsnedsättning ska tillämpas. Idag saknas en tydlig process för hur en funktionsnedsättning ska identifieras, bedömas och dokumenteras. För att det ska bli möjligt för myndighetspersonal att bedöma förutsättningar för undantag krävs riktlinjer för ärendehantering. Bedömningar bör ta hänsyn till både medicinska, sociala och andra relevanta omständigheter och inte enbart utgå från formella intyg eller diagnoser. Ett sådant arbetssätt stärker rättssäkerheten, minskar risken för ojämlik behandling och bidrar till att personer med funktionsnedsättning får det skydd som undantagen syftar till att ge. MFD föreslår därför att det utarbetas riktlinjer för hur funktionsnedsättning ska omhändertas i ärendehandläggningen.

MFD konstaterar vidare att lagstiftningsarbetet på migrationsområdet är omfattande och sker i snabb takt. Förslagen i utredningen är del av ett större reformpaket. Utan en helhetsbild av de samlade effekterna är det svårt att bedöma hur den pågående omställningen påverkar personer med funktionsnedsättning. För att säkerställa att lagstiftningen utformas på ett rättssäkert och inkluderande sätt bedömer MFD att det

behövs en samlad analys av hur förändringarna inom migrationspolitiken påverkar målgruppens levnadsvillkor.

6.2.5 En väntetid ska som huvudregel gälla vid anhöriginvandring när anknytningspersonen har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd

Personer med funktionsnedsättningar är särskilt sårbara i konflikt och kriser. De är ofta i starkt beroendeförhållande till sina anhöriga och det är vanligt förekommande att de, på grund av sin funktionsnedsättning, inte har möjlighet att fly. Enligt UNHCR är sannolikheten dubbelt så stor att personer med funktionsnedsättning på flykt avlider och de är också utsatta för olika former av diskriminering.¹ Att möjliggöra att personer med funktionsnedsättning som blivit kvar i hemlandet får möjlighet att förenas med sina familjemedlemmar utan dröjsmål är därför nödvändigt och i linje med internationella konventioner.

Utredningen anger att det ska finnas en ventil i relation till särskilda skäl där det går att göra undantag från väntetiden. Genom att uppställa ett krav på särskilda skäl bedömer utredningen att det kommer finnas utrymme för Migrationsverket att göra individuella proportionalitetsbedömningar.

MFD anser att det tydligt bör framgå att funktionsnedsättning kan vara ett giltigt skäl för att göra undantag från väntetiden, både i fall då anknytningspersonen och den anhöriga har en funktionsnedsättning. För att säkerställa en rättssäker och likvärdig bedömning bör det också finnas riktlinjer för hur undantaget ska tillämpas i praktiken.

7.2.1 Reglerna om uppehållstillstånd på grund av anknytning i situationer som inte omfattas av EU-rätten ska ges i sin helhet fakultativ utformning

MFD anser att möjligheten till familjeåterförening ska fungera likvärdigt för alla barn oavsett juridisk status och avstyrker därmed förslaget.

Att ta bort den principiella rätten till anhöriginvandring för barn med alternativ skyddsstatus riskerar att strida mot barnkonventionen. Det handlar om att alltid ta

¹ Det är känt att personer med funktionsnedsättning är särskilt utsatta då de tvingats lämna sina hem. Se bland annat <https://www.unhcr.org/publications/conclusion-refugees-disabilities-and-other-persons-disabilities-protected-and-assisted> eller Disability, displacement and disaster resilience: ensuring the rights of persons with disabilities in situations of forced displacement and statelessness, Advocacy brief, UNHCR, January 2024.

hänsyn till barnets bästa och att barn inte ska behöva skiljas från sina föräldrar, se till exempel artikel 3 och artikel 9.²

MFD anser att förslaget skapar ett större bedömningsutrymme som riskerar att leda till omotiverade skillnader i bedömning av ärenden. Om förslaget dock skulle genomföras bör det utvecklas handlägningsstöd för att säkerställa att likvärdiga bedömningar görs i enlighet med barnets bästa.

7.2.5 Regleringen om uppehållstillstånd för nära anhöriga utanför kärnfamiljen ska finnas kvar och anpassas för att även kunna tillämpas i förlängningssituationer

MFD välkomnar förslaget om att möjligheten till uppehållstillstånd för familjemedlemmar utanför kärnfamiljen ska kvarstå. Enligt förslaget ska det vara möjligt för släktingar som ingår i samma hushåll och har ett särskilt beroendeförhållande sinsemellan att få och förlänga uppehållstillstånd.

MFD påpekar att denna möjlighet är av särskild vikt för personer med grava funktionsnedsättningar som kan vara i beroendeställning till sina föräldrar eller andra anhöriga under hela sina liv. Eftersom det kan vara svårt att avgöra hur begreppet beroendeförhållande ska tolkas anser MFD att det behövs riktlinjer för tillämpning, i synnerhet i relation till personer med funktionsnedsättning.

Myndigheten vill även betona att många unga vuxna fortfarande är beroende av sina vuxna anhöriga vid både 18 och 21 års ålder. Många unga vuxna saknar en stabil inkomst och behöver olika former av stöd, både finansiellt och psykosocialt. Ett beroende gentemot sina anhöriga är därför vanligt även långt efter myndighetsåldern och MFD anser att det är aspekter som behöver tas med i den totala bedömningen av förlängningsärenden.

7.2.8 Det ska även fortsättningsvis finnas en ventilbestämmelse i utlänningslagen som ger möjlighet att bevilja uppehållstillstånd i udda och ömmade situationer

MFD välkomnar möjligheten att bevilja uppehållstillstånd i ömmande situationer. Myndigheten är dock kritisk till att ta bort de exempel som finns i nuvarande ventilbestämmelse. För att främja en rättssäker och likvärdig bedömning av hur ventilbestämmelsen kan tillämpas anser MFD att vägledning krävs. Det är särskilt

² Barnkonventionen, på Barnombudsmannens webbplats:

<https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/konventionstexten/?currentCategories=>

viktigt för att Sverige ska kunna leva upp till konventionsåtaganden och till de rekommendationer som Sverige under 2024 fick från FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Bland annat uppmanades Sverige att vidta lagstiftnings- och administrativa åtgärder för att säkerställa att migranter med funktionsnedsättning utan diskriminering får tillgång till alla former av välfärdstjänster och väsentliga stödinsatser, inbegripet funktionsnedsättningsspecifikt stöd.³ Därutöver uttryckte kommittén oro över att offentliga tjänstemän, beslutsfattare och andra saknar medvetenhet om de rättigheter och behov som personer med funktionsnedsättning har och rekommenderade därför att offentliganställda får kompetensutvecklande insatser vad gäller funktionshindersfrågor.

Utan tillräcklig kunskap om funktionsnedsättningar och hur de kan påverka förutsättningar att föra fram och beskriva sin situation riskerar personer med funktionsnedsättning att utsättas för indirekt diskriminering. Utredningens förslag att ta bort de exempel som kan vara av vikt för möjligheten att göra korrekta bedömningar riskerar att ytterligare försvåra bedömningen av ärenden. MFD avslår därför förslaget att ta bort exempeltexter och föreslår istället att dessa bör utvecklas.

8.7.1 Försörjningskravet vid anhöriginvandring ska även fortsatt knytas till förbehållsbeloppet vid löneutmätning

Enligt utredningens bedömning ska bidrag inte beaktas vid bedömning av om försörjningskravet är uppfyllt. Detta riskerar att leda till indirekt diskriminering av personer med funktionsnedsättning om till exempel lönebidrag och andra arbetsmarknadsinsatser som Arbetsförmedlingen erbjuder målgruppen gör det omöjligt att uppfylla försörjningskravet. I betänkandet är det dock inte möjligt att utläsa hur sådana arbetsmarknadsinsatser förhåller sig till tillämpningen av försörjningskravet och förbehållsbeloppets nivåer. MFD efterfrågar därför en analys av hur dessa förutsättningar kan komma att påverka migranter med funktionsnedsättning.

8.7.2 Undantag från försörjningskravet ska begränsas

MFD anser att försörjningskravet slår särskilt hårt mot migranter med funktionsnedsättning. Möjligheten att få ett arbete och därmed kunna bli etablerad i

³ Se artikel 18, rekommendation 40 i Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport.
<https://www.mfd.se/material/publikationer/fns-konvention-och-allmanna-kommentar/sammanfattande-kommentarer-avseende-sveriges-kombinerade-andra-och-tredje-periodiska-rapport/>

Samhället behöver sättas i relation till den situation som gäller generellt för personer med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden i Sverige. Personer med funktionsnedsättning står ofta längre från arbetsmarknaden och har i genomsnitt en lägre utbildningsnivå än övriga befolkningen. Arbetsmarknadsstatistik visar att det är svårare för denna grupp att etablera sig på arbetsmarknaden. Personer med utländsk bakgrund och funktionsnedsättning lever dessutom i fattigdom i högre grad än infödda svenskar med funktionsnedsättning.⁴

Även om det finns möjlighet till undantag vid särskilda skäl så är det inte säkert att det vid skyddsprövningen framgår att en person kan vara berättigad till ett undantag eftersom det saknas mekanismer i systemet för att upptäcka och utreda funktionsnedsättning.

Många funktionsnedsättningar är osynliga vilket innebär att de inte kan uppfattas okulärt. MFD befarar därför att försörjningskravet och bristfälliga system för att utreda funktionsnedsättning leder till indirekt diskriminering av migranter med funktionsnedsättning. För att undantaget om särskilda skäl ska tillämpas rättssäkert behöver regeringen säkerställa att handläggningen bygger på en helhetsbedömning där funktionsnedsättning beaktas. Det gäller både i ärenden då anknytningspersonen har en funktionsnedsättning och i ärenden då den anhörige har en funktionsnedsättning.

12.2.2 Anhörigkretsen som kan beviljas uppehållstillstånd på grund av anknytning till en person med nationellt uppehållstillstånd för arbete ska begränsas

Förslaget innebär bland annat att anhörigkretsen för personer som får nationellt uppehållstillstånd för arbete stramas åt. Bland annat tas möjligheten för myndiga barn att följa med bort och i nuvarande förslag saknas möjlighet till undantag.

MFD anser att förslaget för anhörigkretsens omfattning är alltför restriktivt utformat och behöver ta hänsyn till ett funktionshindersperspektiv. Personer med omfattade funktionsnedsättningar kan vara beroende av sina anhöriga hela livet. För att undvika indirekt diskriminering av familjer med funktionsnedsättning och möjliggöra att Sverige får tillgång till den arbetskraft som behövs föreslår MFD att förslaget ska inkludera en undantagsbestämmelse. En sådan bör möjliggöra att anhörigkretsen utökas för familjer där det finns särskilda skäl.

⁴ MFD 2024, Uppföljning av funktionshinderspolitiken.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har ställföreträdande generaldirektör Tarja Birkoff (beslutande), avdelningschef Annika Streiler, praktikant Maja Thelaus och utredare Emmy Bornemark (föredragande) deltagit.

Myndigheten för delaktighet

[elektroniskt underskriven]

Tarja Birkoff

UNDERSKRIFTSSIDA

Detta dokument har undertecknats med elektroniska underskrifter:

NAMN:	Tarja Birkoff
TITEL, ORGANISATION:	Ställföreträdande generaldirektör, Myndigheten...
TID:	2025-12-12 13:54:23 +01:00
IDENTIFIKATIONSTYP:	E-post (tarja.birkoff@mfd.se)
IDENTIFIKATIONS-ID:	a82ccdc6957e463babf274f86a57f64e

Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2025-12-12 13:54:30 +01:00
Ref: 281159SE
www.comfact.se

[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)